
Statistieken

Werkgelegenheid in Europa 2003

European commission (2003). *Employment in Europe 2002. Recent trends and prospects.*

Recent publiceerde de Europese Commissie het rapport "Employment in Europe 2003" met uitgebreid cijfermateriaal over de verschillende lidstaten en kandidaat-lidstaten van de Europese Unie. In het kader van de Europese werkgelegenheidsstrategie biedt deze publicatie een overzicht van de recente trends op de Europese arbeidsmarkt, en richt de aandacht tevens op enkele toekomstige evoluties. Daarnaast worden enkele specifieke thema's zoals flexibiliteit op de arbeidsmarkt, kwaliteit van de arbeid, de positie van ouderen en de rol die migratie kan spelen uitgewerkt in aparte hoofdstukken.

De economische conjunctuur zit niet echt mee in Europa en dit heeft vanzelfsprekend een impact op het arbeidsmarktgebeuren. In het rapport maakt men onder meer een interessante vergelijking met de vorige periode van conjuncturele verzwakking ('91-'93). We geven eerst een samenvatting van de bevindingen van de Europese Commissie hieromtrent en gaan nadien na in hoeverre de analyse kan worden toegepast op België.

De recente conjunctuurvertraging...

In de loop van 2002 vertraagde de economie verder en de groei van het Europese BBP bleef beperkt tot 1%. Deze minder sterke economische groei zette zich door in de eerste jaarhelft van 2003, maar vanaf midden dat jaar werd er lichte beter-

schap verwacht, om in 2004 terug uit te komen bij een sterkere economische groei. Deze minder gunstige conjunctuur heeft zijn weer-slag gehad op de Europese arbeidsmarkt. Het totaal aantal werkenden is anno 2002 met slechts 0,4% gestegen. Ter vergelijking: in 2001 nam het aantal werkenden nog toe met 1,2%.

Ondanks deze gemiddelde groei van 0,4% kon niet elk land van de Europese Unie een toename van

het aantal werkenden rapporteren. Naast Duitsland, Denemarken, Oostenrijk en Griekenland is ook in België het totaal aantal mensen met een job gedaald tussen 2001 en 2002. Het rapport hanteert echter geen bovenste leeftijdsgrens. Als we echter enkel de 15- tot 65-jarigen in beschouwing nemen blijkt dat het aantal werkenden nog licht toeneemt. Maar omdat ook de totale bevolking op arbeidsleeftijd verder toeneemt, kan er geen stijging van de werkzaamheidsgraad worden waargenomen. Het aandeel werkenden in de bevolking tussen 15 en 64 jaar blijft in België dan ook haperen op 59,9%.

Ook de evolutie van de werkloosheidsgraad is onderhevig aan het verloop van de economische conjunctuur. In het tweede kwartaal van 2001 komt namelijk een einde aan de daling van de ILO-werk-

loosheidsgraad, die zich midden jaren negentig heeft ingezet. Vanaf dan is er een lichte stijging merkbaar van het aandeel ILO-werklozen in de beroepsbevolking (werkenden en werkzoekenden) zodat de werkloosheidsgraad in de Europese Unie 8% bedraagt in het eerste kwartaal van 2003.

... vergeleken met de vertraging begin '90

De economische groeivertraging heeft dus gevolgen voor de arbeidsmarkt(en) van de Europese Unie, maar toch blijkt de impact minder groot te zijn dan in de vorige periode van economische groeivertraging. In de gehele Europese Unie was er tussen 1990 en 1993 ook sprake van een slabakkende economie. De groeivertraging tussen 1999 en 2002 is zelfs iets meer uitgesproken, maar toch is het effect op de evolutie van het aantal werkenden, de werkzaamheidsgraad en de werkloosheidsgraad minder uitgesproken.

Uit de cijfers blijkt immers dat *de recente economische groeivertraging niet heeft geleid tot een daling van het aantal werkenden*, terwijl dit in de periode tussen 1991 en 1993 wel het geval was. Toen daalde het totaal aantal werkenden in de Europese Unie, terwijl er momenteel nog steeds een (beperkte) toename is waar te nemen. Dit weerspiegelt zich eveneens in de evolutie van de werkzaamheidsgraad. Begin jaren negentig was er nog sprake van een daling van het aandeel werkenden in de bevolking op arbeidsleeftijd, terwijl er in de recente conjunctuurvertraging nog een (beperkte) vooruitgang wordt geboekt.

In haar rapport maakt de Europese Commissie verder de opdeling naar sector. Zowel in de recente periode als begin jaren negentig daalde het aantal tewerkgestelde personen in de primaire sector, al is de afname nu een stuk minder uitgesproken dan in de periode 1991-1993. In de secundaire sector is er een verschillende evolutie merkbaar. Daar waar de schade momenteel nog kan worden beperkt (het aantal werkenden blijft ongeveer gelijk), was er begin jaren '90 nog sprake van een daling van het aantal werkenden in de secundaire sector. De dienstensectoren kenden in beide periodes een groei, maar in de huidige periode is de toename wel een stuk groter dan in de periode 1991-1993.

Ook de evolutie van de werkloosheidsgraad is verschillend. Tussen 1991 en 1993 steeg het aandeel werklozen in de beroepsbevolking, terwijl we nu zien dat de werkloosheidsgraad stagneert (tussen 1999 en 2002) in de Europese Unie.

Op zoek naar een verklaring

De voorgaande resultaten geven aan dat de huidige economische groeivertraging minder impact heeft op de arbeidsmarkt dan begin de jaren '90 het geval was. Het is belangrijk om de achterliggende factoren en verklaringsgronden te detecteren. In het rapport worden drie factoren naar voor geschoven die een tegengewicht bieden tegen de negatieve impact van de economie.

Ten eerste is *de participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt in de jaren '90 nog verder toegenomen*. De activiteitsgraad van vrouwen in Europa is tussen 1995 en 2001 gestegen met 3,6 procentpunt, terwijl er bij de mannen slechts sprake was van een bescheiden toename van 0,4 procentpunt. De toegenomen vrouwelijke arbeidsmarktparticipatie kwam niet enkel tegemoet aan de toenemende vraag naar arbeid, maar creëerde ook nieuwe jobs die vroeger in de privé-sfeer van het gezin (onbetaald) door vrouwen werden uitgevoerd. Deze evolutie inzake vrouwelijke arbeidsmarktparticipatie is niet nieuw. In het Jaarboek over de arbeidsmarkt in Vlaanderen (2003) wordt verwezen naar dit cohorte-effect waarbij sinds eind jaren '60 elke nieuwe generatie vrouwen meer participeert aan de arbeidsmarkt dan de vorige generaties en de participatie van de oudere generaties ook minder daalt dan vroeger. Omdat dit effect nu nog steeds (cumulatief) speelt, zorgt dit ervoor dat de negatieve impact van de economie op de arbeidsmarkt wordt gemilderd.

Ten tweede verwijst de Europese Commissie naar *de verbodiging van het onderwijsniveau van de bevolking en naar de toegenomen participatie van jongeren op de arbeidsmarkt*. Tussen 1995 en 2001 daalde het aandeel laaggeschoolden in de bevolking op arbeidsleeftijd van 46% naar 39%, terwijl het aandeel midden- en hoggeschoolden respectievelijk steeg van 38% naar 43% en van 15% naar 19%. Zoals aangetoond in een vorige editie van 'Employment in Europe' heeft de toegenomen

scholarisatie van de bevolking een positieve impact op de evolutie van het aantal werkenden. Daarnaast vermeldt het rapport dat een hoger geschoolde beroepsbevolking leidt tot een meer 'inzetbare' en 'aanpasbare' beroepsbevolking die beter bestand is tegen economische schokken.

Daarnaast wordt erop gewezen dat zowel het toegenomen opleidingsniveau en de toenemende arbeidsmarktparticipatie van jongeren werd gestimuleerd door de toename van het aantal deeltijdse jobs voor jongeren in de jaren '90. Steeds meer jongeren in de Europese Unie combineren hun studies met een deeltijdse baan waardoor het mogelijk wordt toe te treden tot de beroepsbevolking zonder vroegtijdig met de schoolloopbaan te moeten stoppen. Op die manier heeft dit zowel rechtstreeks (de deeltijdse job) als onrechtstreeks (toename van het aantal hooggeschoolden, hooggeschoolden zijn meer 'inzetbaar') een positieve invloed op de werkzaamheidsgraad.

Ten slotte stelt de Europese Commissie dat de *toename van een aantal flexibele contractvormen* (tijdelijke en deeltijdarbeid) een positieve invloed heeft gehad op het totaal aantal werkenden. Ongeveer 30% van de toename van het totaal aantal werkenden in de Europese Unie in de periode tussen 1995 en 2001 is het gevolg van de toename van het aantal tijdelijk werkenden. De toename van deeltijdarbeid, hetgeen voornamelijk bij vrouwen is te

situëren, was goed voor ongeveer 40% van de toename van het totaal aantal werkenden. Het rapport wijst erop dat de toename van deeltijdarbeid ertoe heeft geleid dat het professionele leven beter gecombineerd kon worden met het gezinsleven, hetgeen een positieve invloed heeft gehad op de toename van de werkzaamheidsgraad.

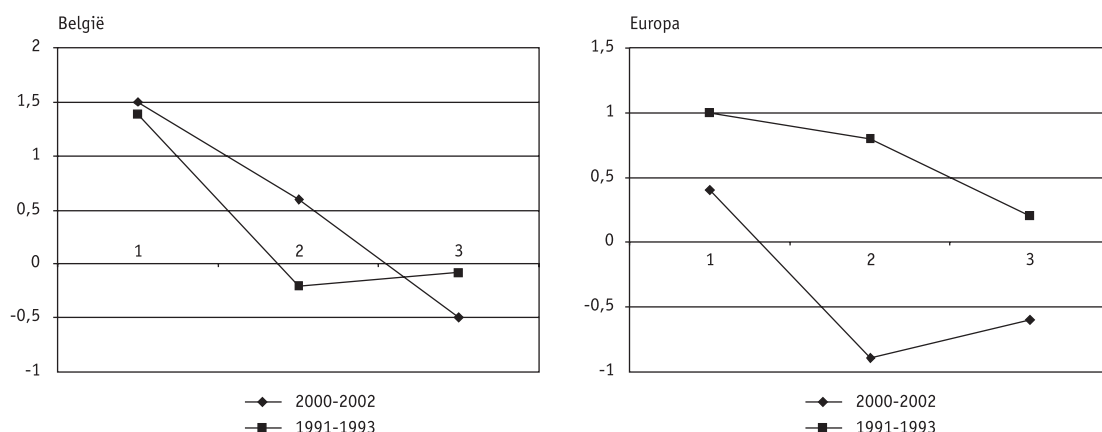
Geldt dit ook voor België?

In tegenstelling tot gemiddeld in Europa heeft de Belgische arbeidsmarkt de recente conjunctuurdip niet beter verteerd dan de conjunctuurvertraging van begin jaren '90. Figuur 1a en 1b tonen de veranderingen van de werkzaamheidsgraad voor beide periodes in Europa en België. Terwijl er voor de gehele EU duidelijk een verschil is tussen de twee periodes, is dit in België veel minder het geval. De curves die de verandering van de werkzaamheidsgraad voorstellen, liggen voor België relatief dicht bij elkaar, hetgeen op een gelijklopende evolutie wijst. Anno 2000 groeit de werkzaamheidsgraad nog fors, maar vanaf 2001 is er sprake van een beperkte daling. Ook in de periode 1991-1993 was er eerst nog sprake van een toename, maar in 1992 werd het groeiritme minder groot, om ook in 1993 negatief te worden.

De werkzaamheidsgraad heeft in België altijd al onder het niveau van deze in de Europese Unie ge-

Figuur 1a en 1b.

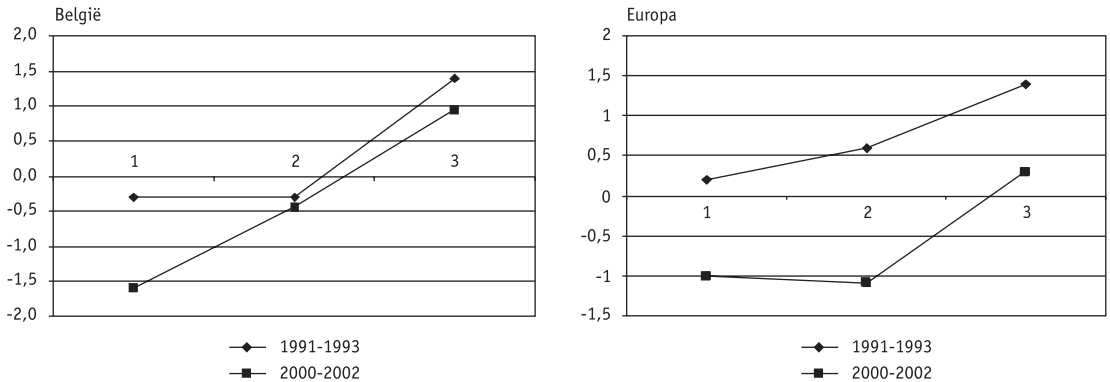
Verandering in de werkzaamheidsgraad (België en Europa; 1991-1993 en 2000-2002).

Bron: Eurostat LFS, NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV).

Figuur 2a en 2b.

Verandering in de ILO-werkloosheidsgraad (België en Europa; 1991-1993 en 2000-2002).

Bron: Eurostat LFS, NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV).

legen. In de loop van de jaren '90 verliep de evolutie van het aandeel werkenden in de beroepsbevolking in België ongeveer gelijk met de Europese werkzaamheidsgraad, waardoor deze achterstand niet werd opgehaald. Maar omdat de Belgische arbeidsmarkt slechter heeft gereageerd op de conjunctuurvertraging in vergelijking met gemiddeld in Europa, is het gevolg dat *de achterstand van België ten opzichte van Europa de jongste jaren opnieuw is vergroot*.

Ook voor de evolutie van de werkloosheidsgraad valt het verschil tussen België en Europa op. Begin jaren '90 stijgt de werkloosheidsgraad in de Europese Unie, terwijl er met de recente economische groeivertraging pas in 2002 sprake is van een toename van het aandeel werklozen in de beroepsbevolking. De toename is daarenboven relatief beperkt. In België daarentegen liggen de curves die de verandering van de werkloosheidsgraad voorstellen, weer een stuk dichterbij elkaar. In de eerste twee jaren van de beschouwde periodes is er nog sprake van een daling van de werkloosheidsgraad, maar in het laatste jaar stijgt het aandeel werklozen in de beroepsbevolking met ongeveer een procentpunt.

Waarom niet?

Op het eerste gezicht is het moeilijk om een verklaring te geven waarom de Europese arbeidsmarkt in

vergelijking met de Belgische minder sterk heeft gereageerd op de recente conjunctuurvertraging. De verklaringsgronden die de Europese Commissie bespreekt voor de gehele Europese Unie zijn immers ook aanwezig in België. Ook bij ons is er nog een stijging van de vrouwelijke activiteitsgraad als gevolg van het cohorte-effect, stijgt het onderwijsniveau van de bevolking en participeren jongeren meer aan de arbeidsmarkt. Daarenboven is er ook in België sprake van een toename van het aantal flexibele arbeidsvormen.

Nochtans ligt de verklaring voor de hand. In de Europese Unie was de economische groeivertraging van begin jaren '90 ongeveer even sterk als de huidige groeivertraging terwijl dit in België niet het geval is. De recentste economische dip manifesteert zich in België scherper dan in de vorige periode van conjuncturele verzwakking. Uit de cijfers in 'Employment in Europe' blijkt namelijk dat het BNP in België momenteel minder sterk groeit dan begin jaren '90 het geval was.

Sepe Van Gils
Steunpunt WAV